34.9-D-8

6

GRÆCI THEOLOGI
DE CHRISTO

Paſcha ſuum præmature, atque in pane fermentato celebrante

DISSERTATIO,

A THEOLOGO LATINO

CENSORIIS NOTIS

Diſpuncta, & conſutata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PATAVII, MDCCXXX.
Ex Typographia Seminarii.
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI

LATINUS THEOLOGUS.

UBi primum a publico docendi munere ceſſatum eſt, venit in manus, a Viro Excellentiſſimo, mihique ſumme colendo, tranſmiſſa Exercitatio Theologica: prece addita, imo verius juſſu, atque mandato, ut cenſorium de ea judicium ferrem. Pugnat ea in lucubratione Græcus Auctor pro aris ſuis, ac focis, diſputatque, quantum ejus in animo roboris eſt, atque nervorum, ut Eccleſiæ Græcæ ſententiam, de poſtrema Servatoris noſtri Cœna, tueatur, ac vindicet. Nempe, ut clare, diſtincteque dicam, Chriſtum Dominum præſcriptum lege Moſaica celebrandi Paſchatis diem anteoccupaſſe; divinamque idcirco Euchariſtiam in pane fermentato, non azymo conſecraſſe, probare nititur multis modis: Scholæque viam, ſtylum, & ordinem tenens, trita ſociorum ſuorum momenta recudit, nonnulla de ſuo adjicit, contraria demum Latinorum Theologorum argumenta refellit, aut certe refellere ſtudet. Dubius ſtatim hæſi, num Viri ſummi juſſis, atque mandatis obſequerer, meamque de tranſmiſſa Græci Theologi ſcriptione ſententiam dicerem; quod periculoſæ aleæ ple-

Digitized by Google

num opus eſſe ſciam, hujuſmodi Conſultationibus, diſtricta in Scriptores cenſoria virgula, reſpondere. Re tamen mature perpenſa, repugnantem animum vicit tuendi honoris ſtimulus, propriique commodi ratio longe graviſſima: quod memet ea in ſcriptione præ cæteris Eccleſiæ Latinæ Theologis impugnatum viderim, atque perſtrictum, imo etiam provocatum: ut mea hic cauſa potius, quam aliena verti videatur. Quod itaque a Viro ſummo juſſus ſum opus faciam; molliter tamen, & intra modum; ne quis repugnandi libidine potius, quam tuendæ veritatis ſtudio, hanc a me ſuſceptam curam exiſtimet. Quare ne quid forte virgam effugiat, ſi deſultoria methodo, Græci Theologi Exercitationem confutaverim, totam illam & integram ad latus tranſcriptam, continuata ſerie, cenſoriis notis diſpungam, atque refellam: neve moroſior cenſendo videar, judicii ſeveritate mitigata, lapſus tantum, erroreſque, tametſi quandoque pinguiſſimos, ſimpliciter indicabo.

GRÆ-

GRÆCI THEOLOGI
DE CHRISTO
Paſcha ſuum præmature, atque in pane fermentato celebrante

DISSERTATIO,
A THEOLOGO LATINO
CENSORIIS NOTIS
Diſpuncta, & confutata.

GRÆCUS THEOLOGUS Diſputator.

I.

CHriſtum celebraſſe Paſcha die integra ante Judæos probatur primo.

Quo die Agnus Paſchalis immolatus eſt, Chriſtus mortuus eſt: Sed Chriſtus die integra ante mortem ſuam celebravit Paſcha, ut eſt antiqua Traditio Eccleſiæ, & ex Euangelio apparet: Ergo Chriſtus die integra ante immolationem Agni Paſchalis cele-

LATINUS THEOLOGUS Cenſor.

I.

PRimo aditu cœſpitat Theologus Græcus, dum Chriſtum mortuum dicit, qua die Agnus Paſchalis immolatus eſt: cum ea potius die Paſchalem Agnum ipſe comederit. Paſchalis autem Agni immolatio die uno naturali ſolebat fieri ad veſperam inclinante; ejuſdem vero comeſtio diem alterum incho-

lebravit Paſcha ſuum.

Prob. maj. S. Paulus epiſt. 1. *ad Corinth. cap.* 5. 7. *ait*, etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus; *& in Thalmudico libro Sanhedrin legitur*, in Veſpera Paſchatis ſuſpenderunt Jeſum. *Ergo Jeſus mortuus eſt quando immolatus eſt Agnus Paſchalis; quia illa dies vocabatur Paſcha, in qua immolabatur Agnus Paſchalis.*

choabat, ſacrum ſcilicet, atque feſtivum, a primis veſperis initium capientem.

Quod vero ex Apoſtolo in probationem adducit, *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*, non id profecto ſignificat, quod fingit animo: Chriſtum ſcilicet fuiſſe immolatum, qua die naturali Agnus Paſchalis typicus a Judæis eſt immolatus: inepta quippe locutio illa foret: ſed id ſonat unice; *Chriſtum immolatum, noſtrum eſſe Paſchalem Agnum*, quemadmodum typicus Agnus Paſcha erat Judæorum. Paſcha enim ſacris in litteris æquivocum nomen eſt, ſolennem perinde diem, & Agnum immolari, & edi ſolitum ſonans.

Citata Thalmudis auctoritas, undecumque corraſa ſit, nil omnino juvat, ad Græcorum ſyſtema cohoneſtandum; cum nihil affirmet aliud, quam *Jeſum in ſecunda Paſchatis veſpera*, hoc eſt, deſinente ſolennitate Paſchali cruci fuiſſe ſuffixum. Quod certe, ſi ita contigit, nihil obfuit, quominus Chriſtus ad primas veſperas, a quibus ſolennitas ſumebat exordium, Paſchalem Agnum ex legis præſcripto manducarit. Quanquam quid juvat ex Thalmude deſperatæ cauſæ præſidium quærere; inſulſo illo impietatum, nugarum, fabularumque centone; quem ſpiſſis hac ipſa in parte ſordere erroribus deprehendimus? Primo quidem, dum Jeſum in veſpera crucifixum notat; quem ad meridiem, hoc eſt *ad horam quaſi ſextam*, in crucem

actum

actum Joannes teſtis oculatus a[illegible]mat c. 19. Secundo, dum Paſcha anno illo non in Paraſcevem, ſed in Sabbatum ſubſequens incidiſſe refert: Marco in oppoſitum atteſtante *Paraſcevem ante Sabbatum fuiſſe*, cap. 15. v. 42.

II.

2. *Chriſtus mortuus eſt in Paraſceve, ut Eccleſiaſtica Traditio eſt, omnes confitentur, & Euangeliſtæ aſſerunt: Sed Hebræi celebrarunt Paſcha quo die Chriſtus mortuus eſt, ſcilicet Paraſceve: Chriſtus ergo antevertit celebrationem Paſchatis; quia fecit die integra ante mortem ſuam.*

Prob. min. S. Joan. Euang. cap. 12. 1. *ſic habet*: Ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitaverat: fecerunt autem ei cœnam ibi . . . . In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum (*Paſchatis imminentem*) cum audiſſet, quia venit Jeſus Jeroſolymam, acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviam ei. *Ea itaque dies craſtina, qua & pullum ſibi juſſit adduci, & Jeroſolymam* trium-

II.

Secundi hujuſce momenti propoſitio minor perinde eſt falſa; qua dicitur Judæos Paſcha celebraſſe ſuum, ſeu Agnum comediſſe in Paraſceve, qua Chriſtus eſt mortuus. Neque enim id probat Joannis Euangeliſtæ contextus, a Græcis vulgo jactatus; ſed id unum evincit, naturalem Paſchatis diem in Paraſcevem illo anno incidiſſe; cum in primis feſtivæ diei veſperis Judæi perinde ac Chriſtus Paſcha celebraſſent, Agnumque comediſſent. Solebant quippe Judæi dies ſuos in naturales, & feſtivos diſtinguere, uti nos in Eccleſiaſtico ritu diſtinguimus: naturales quidem, a media nocte incipientes, & in ſequenti nocte deſinentes; feſtivos vero a primis veſperis initium ducentes, & in ſe-

 cun-

Digitized by Google

triumphator ſedens per pullum aſinæ ingreſſus eſt, quinta ante Paſcha dies erat. Illa autem quinta dies in primam feriam (Dominicam nobis) inciderat, ut conſtans omnium Eruditorum opinio eſt, idque ipſum affirmat Doctiſſimus P. Hiacynthus Serry Doctor Sorbonicus, in opere cui titulus eſt, Exercitationes Hiſtoricæ, Criticæ, Polemicæ, de Chriſto, ejuſque Virgine Matre, *Exercit.* 49. *Sic igitur ſi quis calculum, atque ſupputationem rite fecerit, deprehendet Paſcha anno illo, quo Chriſtus Dominus mortuus eſt, incidiſſe in diem Paraſceve.*

Prob. pariter Min. ex S. Joan. Euang. ait enim cap. 1.9. 14. Erat autem Paraſceve Paſchæ hora quaſi ſexta, *&c. Innuit nobis ibi Dilectus Diſcipulus horam, atque diem, qua condemnatio Chriſti ſecuta eſt, eumque ipſum diem, quo Chriſtus Dominus cruci affixus eſt vocat* Paraſcevem Paſchæ; *quam ideo* Paraſcevem Paſchæ *appellavit, quia cum feſto Paſchatis concurrit, quemadmodum & nos* cundis finem habentes, quos in feſtis agendis, celebrandiſque ex Dei mandato ſervabant: *a veſpera ad veſperam celebrabitis Sabbata veſtra.* Levit. cap. 23. v. 32. Joannes ergo in ea ſex dierum recenſione, qui a ſumpta apud Bethaniam cœna, triumphalique in Urbem Jeroſolymorum ingreſſu, ad Paſchale feſtum effluxere, naturales computat dies; quorum ultimus, feſtivitatis, ſolennitatiſque titulo, pridie ad veſperas cœperat.

Eodem laborant æquivoco Minoris propoſitionis antea negatæ probationes duæ ſubjunctæ: quia ibi feſtivus dies a naturali minime diſtinguitur, qui tamen hoc in negotio maxime diſtinguendus eſt. Do ergo naturalem Paſchatis diem incidiſſe in Paraſcevem, eaque Paraſceves die Chriſtum Dominum eſſe mortuum: Chriſtum tamen una cum Judæis Agnum Paſchalem comediſſe dico, feſtivo Paſchæ die, qui jam a pridianis veſperis cœperat.

III.

& nos Chriſtiani Dominicam Paſcha, ſeu Pentecoſtes illam vocitare ſolemus, quæ cum feſto Paſchatis, & Pentecoſtes concurrit. Si autem Paraſceve concurrit cum feſto Paſchatis, ergo Paſcha incidit in Paraſcevem, ſcilicet diem Veneris, non in feriam quintam (nobis diem Jovis) uti adverſæ partis vindices volunt.

III.

Prob. min. Judæi celebrare debebant Paſcha ſuum decimaquarta primi menſis Niſan *in ſecundis veſperis, & decimaquinta ejuſdem menſis ſolemnitatem Azymorum: Atqui decimaquinta dies, ſolemnitas nempe Azymorum incidit in Sabbato: Ergo decimaquarta, ſive Paſcha incidit in Paraſceve. Major ex Scriptura Sacra Levit. c. 23. 5. & 6.* Menſe primo quartadecima die menſis ad veſperam, Phaſe Domini eſt: & quintadecima die menſis hujus ſolemnitas Azymorum Domini eſt. *Et Numer. cap. 28. 16. & 17.* Menſe autem primo, quartadecima die menſis Phaſe Domini erit, & quintadecima die ſolemnitas, &c.

Minor pariter probatur ex Sacra Scriptura, novo ſcilicet Teſtamento. S. Joan. cap. 19.

III.

Falſum, imo falſiſſimum eſt, anno illo Sabbatum incidiſſe in primam azymorum diem: incidit enim in ſecundam. Idcirco autem *magnum* eſt appellatum Sabbatum illud, quia eo ſemper vocabatur nomine Paſchalis Hebdomadæ Sabbatum, in quancunque azymorum diem incideret; propterea quod cæteris omnibus anni Sabbatis religioſius coleretur. Eo porro in Sabbato, ex generali Sabbatorum lege, vetitum erat opus facere. Quanquam enim lex peculiaris Paſchalis Hebdomadæ, de ſolis diebus prima, & ſeptima azymorum diſtinčte loquatur, in quibus ab opere ſit abſtinendum, in memoriam liberationis ab Ægyptiaca ſervitute; aliunde tamen ſtabat

19.51. *hæc habet*: Judæi ergo (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus ille dies Sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. *Sabbatum a ſacro Euangeliſta appellatur* magnus dies, *ſcilicet Sabbatum ſanctius, atque celebrius, quam cæteris annis: quia nempe anno, quo Chriſtus Dominus Cruci ſuſpenſus eſt, Sabbatum incidit in primam diem Azymorum, ad quæ celebranda Judæi undequaque Hieroſolymam confluebant. Apparet igitur ex allato textu incidiſſe primam diem Azymorum in Sabbato:*

bat ſemper ſalva, & integra generalis, atque antiquior Sabbatorum lex, quæ quocunque in Sabbato ab opere abſtinendum edixerat, in memoriam Dominicæ quietis in prima mundi creatione. Unde in ea hebdomada paſchali tribus diebus ab opere ceſſatum eſt: prima quidem, & ſeptima, ex peculiari hujus hebdomadæ lege; Sabbato vero (in quancunque ſeptiduæ illiũs ſolennitatis diem inciderit) ex generali Sabbatorum omnium lege. Sicque tota prolixæ hujus argumentationis machina corruit.

quo poſito ſequitur Hebræos illo anno mactaſſe, atque comediſſe Agnum Paſchalem ad veſperam ſecundam Paraſceva. Reſpondet Doctiſs. P. Hiacynthus Amat de Graveſon in Tractatu de Vita, Myſteriis, & Annis Chriſti, *Diſſert. 19. tom. 2 pag. 51. col. 1. Sabbatum ideo vocari a Sancto Euangeliſta magnum diem, quia inciderat in ſecundam diem Azymorum, non vero in primam. Sed hæc reſponſio falſi convincitur. Nam ſi Sabbatum illud in ſecundam diem Azymorum incidiſſet, non fuiſſet* magnus dies, *ratione quia ſecunda dies Azymorum incidit in illud; quia in ſecunda die Azymorum opus ſervile Judæi facere poterant; quod probatur ex ſacris Scripturis. Exod.*

Digitized by Google

xod. cap. 12. 15. & 16. Septem diebus Azyma comedetis, in die primo non erit fermentum . . . . Dies prima erit ſancta, atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis; nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veſcendum pertinent. *Levit. pariter cap.* 23. 5. 6. 7. & 8. Menſe primo quartadecima die menſis ad veſperam, Phaſe Domini eſt; & quintadecima die menſis hujus ſolemnitas Azymorum Domini eſt. Septem diebus Azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus, ſanctuſque: omne opus ſervile non facietis in eo . . . . . dies autem ſeptimus erit celebrior, & ſanctior: nullumque ſervile opus facietis in eo. *Et Numer. cap.* 28. 16. 17. 18. & 25. Menſe autem primo quartadecima die menſis, Phaſe Domini erit, & quintadecima die ſolemnitas: ſeptem diebus veſcentur Azymis: quorum dies prima venerabilis, & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea . . . . Dies quoque ſeptimus celeberrimus, & ſanctus erit vobis: omne opus ſervile non facietis in eo. *Ex quibus locis evidentiſſime apparet, Deum prohibuiſſe Judæos, ut nullum opus ſervile facerent in prima, & ſeptima die Azymorum. Cum vero prohibeat, ut nullum opus ſervile faciant in prima, & ſeptima die Azymorum, & de reliquis diebus nullam mentionem faciat, argumentum inde eſt, potuiſſe Judæos in cæteris diebus opus ſervile facere. Si autem opus ſervile facere potuerunt, non erant ergo dies ſolemnes, celeberrimæ, & ſanctæ: Si non erant ſolemnes, celeberrimæ, & ſanctæ, Sabbatum igitur illud a S. Joanne* magnum *appellatum, non fuit magnum ratione, quia ſecunda dies Azymorum incidit in illud Sabbatum, ſed quia prima dies Azymorum concurrit cum Sabbato illo. Sed quid plura? ex allatis contextibus optime colligi poteſt, primam diem Azymorum inci-*

diſſe

Digitized by Google

diſſe in illo Sabbato magno. Nam magnus dies nihil aliud ſignificat, niſi diem ſanctum, ſolemnem, & celeberrimum. Sed dies ſanctus, ſolemnis, & celeberrimus erat prima dies Azymorum, ut videtur illatis textibus: Ergo Sabbatum illud fuit magnum, ſanctum ſcilicet, & ſolemne, quia incidit in illud prima dies Azymorum.

IV.

Prob. 2. Primam diem Azymorum incidiſſe in Sabbato. Quando Chriſtus Dominus cruci affixus eſt (ſcilicet Paraſceve) non erat prima dies Azymorum: Ergo prima dies Azymorum incidit in Sabbatum. Conſecutionem illam nemo unus negaverit. Probamus antecedens ex ſacris litteris. Judæi juxta legis Moſaicæ præceptum nullum opus ſervile facere poterant in prima Azymorum die: Sed aliqui Judæi in qua die Chriſtus mortuus eſt, opera ſervilia fecerunt: Ergo in die, qua Jeſus mortuus eſt, non incidit prima dies Azymorum. Major patet ex libris Veteris Teſtamenti, ex Levit. 23. Exod. 12. & Num. 28. ſuperius a nobis allatis. Minorem probamus ex novi Teſtamenti libris. S. Marcus narrat cap.

15.

IV.

Temere prorſus inficiatur fervidus diſputator, diem qua cruci ſuffixus eſt Chriſtus, azymorum fuiſſe primam. Erat enimvero ipſiſſima dies prima ad exitum vergens. Quæ autem illic negati affertur ratio (quia ſcilicet Judæi etiam religioſi, Chriſtoque adjuncti varia tunc fecere opera, quæ prima azymorum die fieri vetabantur) futilis eſt. Quid enim vetat, Simonem Cyrenæum (quanquam eum Judæum fuiſſe ponamus, quod tamen plerique Patrum inficiantur) breve de villa ſua iter feciſſe die illo; cum & breve unius milliarii iter agere in Sabbato, nequaquam Judæi prohiberentur? Quid etiam vetat Joſephum ab Arimathæa ſindonem religionis

cau-

Digitized by Google

15. 21. quod quando Romani milites Simonem Cyrenæum angariaverunt, ut tolleret crucem Jeſu, veniebat ille de agro ſuo: Si autem dies, qua Chriſtus Dominus mortuus eſt, eſſet prima azymorum, ille non iviſſet in agro ſuo ad elaborandum, ſed ſtare debuiſſet in civitate ad celebrandam diem primam azymorum; quæ adeo ſolemnis, & celeberrima apud Judæos erat; & ad quam celebrandam Judæi, qui longe aberant, in Hieroſolymam undequaque confluebant. Narrat idem ſanctus Euangeliſta eodem cap. v.46. Joſephum ab Arimathæa mercatum fuiſſe ſindonem, qua corpus Chriſti Domini jam mortuum involvit, & poſtea in monumento repoſuit. Certe ſi ſindonem emens opus ſervile Joſeph non fecit, ut vult laudatus Graveſon in citata Diſſertat. pag. 52. col. 1. quia opus pietatis, & charitatis facere volebat, fecit tamen opus ſervile, qui vendidit Joſepho ſindonem, quia die prima azymorum Judæi non cauſa, & ad pietatis officium, ſecretò ſaltem, occluſiſque tabernis emiſſe, hac ipſa prima azymorum die; cum & primitiarum manipulum metere liceret in Sabbato, dum id neceſſitas poſtulabat? Sunt enim iis in caſibus hujuſmodi opera non ſervilia, ſed religioſa, qualia etiam longe multa in Sabbatis agebantur in templo. Porro ſtrictioris religionis fuiſſe quietem in Sabbatis, quam in ipſa ſolennitate Paſchali, primaque azymorum die, liquet ex c. 12. Exodi v. 16.

Certe quod ex empta ſindone momentum repetũnt Græci, ut primam tunc azymorum diem, in qua ſervile opus fieri vetabatur, nondum fuiſſe demonſtrent, in ipſos facile retorqueri poteſt. Cum ex eorum quoque ſyſtemate conſequens ſit, in ſolennitate Paſchali, in qua ſervile opus nequibat fieri, emptam eſſe ſindonem illam. Etſi enim nondum, ut

non poterant aperire tabernas, ſive officinas, vendere, aut quidquam aliud ſervile opus facere, præter ea, quæ ad veſcendum pertinebant. Reſpondet P. Graveſon pag. 52. col. 1. quod ſpectat Simonem Cyrenæum parum ponderis habere, quia incertum omnino eſt, utrum Judæus, an Gentilis fuerit. Verum fallitur Doctiſſimus Vir. Eſt enim Eruditorum quaſi omnium conſtans opinio, Simonem illum Cyrenæum Judæum fuiſſe, nemoque unus eſt, qui hoc neget, præter tres hoſce SS. Patres, Hilarium *ſcilicet,* Auguſtinum, *&* Leonem. *Sed & ex ipſo Euangelio aliquo pacto colligi poteſt, Simonem illum Cyrenæum Judæum fuiſſe. Nam S. Marcus cap. 15. 21. ait Simonem illum fuiſſe patrem Alexandri, & Rufi, ita ut ſignificet illum fuiſſe Judæum omnibus notum, atque perſpectum.*

ut illi quidem autumant, azymorum ſolennitas cœpiſſet, dum ſindon eſt empta, Paſchalis tamen ſolennitas, ut ſimpliciter paſchalis eſt, cœpta erat. Hæc enim non ab Agni, & azymorum manducationeſumebat exordium, uti ſolennitas azymorum, Sole nimirum occiduo; ſed ab Agni immolatione, quæ aliquanto antea, hora ſcilicet poſt meridiem tertia, Soleque ad occaſum aliquantulum inclinante petebat initium; qua utique hora, utpote nona diei, Chriſtus emiſerat ſpiritum. Quare quocunque res cadat, in ſolennitate paſchali, dum ſervile opus nequibat fieri, ſindonem emptam Græci concedere compelluntur.

V.

Feſtivitas Pentecoſtes illo anno, quo Chriſtus Dominus pro peccatis noſtris affixus eſt, incidit in diem Dominicam; quod

V.

Tota hæc prolixa argumentatio labili nititur fundamento; quod nempe quo anno mortuus eſt Chriſtus, in

quod apparet ex antiqua traditione, quæ viget in Eccleſia, præcipue vero Romana; & hanc traditionem acerrime Eminentiſſimus Annalium Parens Baronius, *& Cardinalis* Bellarminus *defendunt, quam nemo unus adverſæ partis vindex negare aut debet, aut poteſt. Ergo prima dies azymorum incidit in Sabbatum. Conſequens probatur. Judæi ex communi Judaicæ legis præcepto, ut videre eſt in Scripturis ſacris, & in Joſepho lib. 2. Antiq. Judaic. cap. 10. Feſtivitatem Pentecoſtes celebrare debebant a ſecundo die azymorum, enumeratis ſeptem hebdomadibus plenis, ideſt quinquaginta diebus, qua ſupputatione facta, perſpicuum erit, primam diem azymorum in Sabbatum incidiſſe. Reſpondent Eminentiſs. Cardinales* Baronius, *&* Bellarminus *primam diem azymorum incidiſſe in Paraſcevem, non in Sabbatum, etſi Feſtivitas Pentecoſtes inciderit in Dominicam; quia, ajunt, quando ſecunda dies azy-*

in diem Dominicam inciderit Pentecoſte. Eſt enim id longe falſiſſimum; commentitiaque omnino eſt, jactata a nonnullis eadem Traditio Eccleſiaſtica, ex Actibus Apoſtolicis cap. 2. falſi convicta. Liquet enimvero Spiritum Sanctum ipſa Sabbati die, hora tertia Judaica in Apoſtolos effuſum eſſe: qua videlicet nondum conſummato Sabbatico ſacrificio, Judæis illicitum erat cibum ſumere. Unde Petrus ſe, ſuoſque condiſcipulos ab impacta epoti plus æquo vini calumnia vindicans, Judæis conviciantibus ait: *non ſicut vos æſtimatis hi ebrii ſunt, cum ſit hora diei tertia*; qua nimirum ne quidem cibum ſumere licebat in Sabbatis, donec ad horam circiter ſextam ſolenne ſacrificium conſummatum eſſet. De quo lege Flavium Joſephum in vita ſua. Nulla ergo in Eccleſia Traditio fuit unquam, qua conſtet, Pentecoſtem, quo anno mortuus eſt Chri-

ſtus,

Digitized by Google

azymorum concurrebat cum Sabbato, Judæi enumerabant quinquaginta dies, non a ſecunda die azymorum, ſed a tertia. Ad quod comprobandum nullum textum ſacrarum litterarum, aut alicujus Scriptoris afferunt, ſed rationem ſequentem; quia, nempe, cum ſecunda azymorum die juxta legis Moſaicæ præceptum, manipulum demetere, atque D. O. M. offerre deberent, non illis fas erat die Sabbati manipulum illum demetere; ideoque cum ſecunda dies azymorum concurrebat cum Sabbato, in ſequentem diem miſſionem falcis in ſegetes transferebant, a quo die quinquaginta dies enumerare incipiebant. Unde autem hoc habeant Purpurati illi, minime nobis aperiunt, nullum textum ſacrarum Scripturarum habent, unde id probent, ſed nituntur lege univerſali Sabbati. Ajunt enim, Judæi in die Sabbati nullum opus ſervile, etiam quod ad cibos vitæ neceſſarios pertinebat, facere poterant, ex præcepto legis Moſaicæ, ut ſacris in paginis videtur: Sed demetere manipulum eſt opus ſervile; ergo demetere manipulum die Sabbati prohibentur Judæi.

ſtus, in Dominicam, ſeu in diem a Sabbato alteram incidiſſe.

Ex quo tamen publica Eccleſiæ lege ſancitum eſt, ut Paſcha in memoriam Dominicæ Reſurrectionis, non Luna 14. Martii Judaico ritu celebraretur, ſed die ipſa Dominica ſequente, qua Reſurrectio peracta fuit; eadem quoque lege, & neceſſaria conſecutione ſtatutum eſt, ut Chriſtiana Pentecoſte, in memoriam illapſus Spiritus Sancti, ſeptima poſt die Dominica ageretur. Quod unum ex primæva Traditione deſcendit; non quod a Baronio, & Bellarmino jactatur, Spiritum Sanctum die ipſa Dominica miſſum eſſe, qui verius Sabbato miſſus eſt, in quod anno illo Judaica Pentecoſte inciderat.

Verum

Digitized by Google

Verum (*dicam ſervato honore, qui tantis viris debetur*) *multum falluntur. Do enim libens, & concedo legem Moſaicam prohibere Judæis quæcunque opera ſervilia, etiam quæ ad cibos pertinent, in die Sabbati facere: At nego prohibere in die Sabbati manipulum demetere, quia non eſt opus ſervile. Quod enim ad cultum divinum pertinet, non eſt opus ſervile: atqui ille manipulus ad cultum divinum pertinet, Deo quippe O. M. offerri debebat: Ergo non erat opus ſervile. Ratio igitur illa Eminentiſſimorum Cardinalium merum effugium eſt, & inane inventum, nihil omnino concludens. Cumque nullus textus inveniri poſſit ſacris in Scripturis, quo probetur Judæos non potuiſſe die Sabbati demetere manipulum, & D. O. M. offerre, neminem unum perſuadere poteſt ſpecioſum illud inventum.*

VI.

4. *Chriſtus mortuus eſt illa die, qua Judæi celebrare debebant Paſcha ſuum: ſed Chriſtus die integra ante mortem ſuam celebravit Paſcha: Chriſtus igitur die integra ante Judæos celebravit Paſcha ſuum. Minor apud omnes in confeſſo eſt: Major probatur. S. Joannes Euangeliſta cap.* 18. 28. *ait:* Adducunt ergo Jeſum a Caipha in prætorium. Erat autem mane, & ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent

VI.

Aberrat toto oſtio, qui Judæos, qua die crucifixus eſt Chriſtus, Paſcha ſuum debuiſſe manducare dicit, *Paſchalem* ſcilicet *Agnum*. Quod autem ex Joanne Euangeliſta ſubjicitur, eos *non introiiſſe in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*, non de Agno Paſchali, qui Paſcha antonomaſtice dicebatur, ſed de aliis animantibus immolatis, quibus toto illo ſeptiduo mundi veſcebantur, eſt intelligendum. Hæc enim omnia

b

rent paſcha. *Quibus verbis ſacer Euangeliſta aperte innuit, Judaos die qua Chriſtus crucifixus eſt, Agnum paſchalem nondum comediſſe. Cum igitur Judai ex legis praſcripto Agnum paſchalem manducare deberent ad veſperam decimaquarta diei, aperte colligitur ex allato textu, Chriſtum mortuum eſſe die decimaquarta, qua ſcilicet Judai* Paſcha *ſuum celebrare debebant. Reſpondet P. Graveſon pag. 50. col. 1. per* Paſcha *non ſolum intelligi agnum* Paſchalem, *ſed etiam alias victimas, vitulos ſcilicet, arietes, hircos, boves, & tauros, qua erant pacifica ſacrificia, per ſeptem dies azymorum immolari, & comedi ſolita. Ad quod comprobandum affert cap. 30. lib. 2. Paralip. & Deuter. cap. 16. Ait itaque S. Joannem per* Paſcha *non intelligere agnum* Paſchalem *decimaquarta die menſis* Niſan *immolari, & comedi ſolitum, ſed alias victimas, nempe vitulos, arietes, &c. quos Judai cateris azymorum diebus*

mnia *Paſchatis* nomine vocantur interdum ſacris in litteris, maxime vero Deuteron. c. 16. v. 2. *Immolabis Phaſe* (hoc eſt Paſcha) *Domino Deo tuo de ovibus, & bobus in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.* Juxta vero ſeptuaginta Interpretes, *immolabis Paſcha Domino Deo tuo, oves, & boves, in loco, &c.* ubi oves perinde, ac boves in ſolennitate illa magna immolatos, *Paſcha* generatim vocari nemo non videt. Sicubi vero ſcripſit Graveſonius, *Paſcha manducare ſemper de Agno Paſchali in Scripturis ſacris intelligi* (quod tamen in ea, quæ mihi in manibus eſt Editione, pagina notata non legitur) aut de Paſchate antonomaſtice dicto ſcripſit ille; aut ſi de quocunque Paſchate ſcriptum eſt, a me non recipitur, quod falſi apertiſſime convincatur. Cum enim oves, & boves ad eſum eo ſeptiduo immolari ſolitos, *Paſcha* vocitent ſacræ

bus mactare, & manducare ſolebant. Sed prætermittens quancunque aliam ſolutionem, ex ipſiſmet verbis P. Graveſon reſponſionem hanc falſi convincere volo. Ait enim, Paſcha manducare ſacris in literis ſemper de agno Paſchali intelligi. Afferam illius verba poſita in 19. Diſſert. pag. 42. col. 2. P*aſcha ſiquidem manducare, ſemper de agno* P*aſchali in Scripturis ſacris intelligitur. Si autem* P*aſcha manducare ſemper de agno* P*aſchali in ſcripturis ſacris intelligitur, pariter in loco præcitato S. Joannis,* P*aſcha manducare de agno* P*aſchali intelligi debet: Quo ſemel poſito, nemo non videt neceſſario conſequi, Chriſtum mortuum eſſe, quo die Judæi agnum* P*aſchalem mactare, atque manducare debebant, & conſequenter antevertiſſe celebrationẽ* P*aſchatis, quandoquidem die integra ante mortem ſuam* P*aſcha celebravit, ut ſacri Euangeliſtæ affirmant, & apud omnes in confeſſo eſt.*

VII.

cræ litteræ Deuteron. 16. quidni *Paſcha manducari* perinde dicant, dum boves illi, & oves eo ſeptiduo manducari dicunt? Una quippe eademque utrobique eſt loquendi formula.

Age tamen ſit ita ut volunt: & de ipſo Agno Paſchali locutus ſit Dilectus Apoſtolus, dum ait: *Judæos non introiiſſe in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*; indeque colligi certo poſſit, Judæos, qua die Chriſtum ad Pilatum traxerunt, Paſchalem Agnum manducaturos fuiſſe ad veſperam; non illico conſequens eſſet, Chriſtum D. qui pridianis veſperis manducaverat, ſtatutum Moſaica lege diem anteoccupaſſe; ſed contra potius Judæos, eorumque maxime Sacerdotes, Paſchatis manducationem, violata lege Moſaica, in diem alteram diſtuliſſe. Probabilis quippe eſt S. Joannis Chryſoſtomi, & Theophylacti ſen-

tentia, Judæorum Sacerdotes in negotio mortis Chriſti urgendo occupatos, Paſcha legitima die non celebraſſe, ſed in ſequentem diem diſtuliſſe, ac legem palam violaſſe, quam Chriſtus, & populus accurate ſervarunt. *Liquido patet eos cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, & alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchale tranſgreſſus eſt, ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta. Quoniam ita inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum, nihil capere potuerunt, ex inſperato nacti quod cupiebant, tempus Paſchæ tranſpoſuerunt, ut ardentes cædis animos explerent.* Chryſoſtomi verba ſunt Homil. 82. in Joann. quæ ſuo quoque firmavit calculo Theophylactus in cap. 18. ejuſdem Euangeliſtæ.

VII.

Probatur pariter noſtra ſententia hoc pacto. S. Joannes cap. 13. 29. ait: quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixiſſet ei Jeſus: eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum. *His certe ultimis verbis innuit dilectus Diſcipulus, cœnam fuiſſe factam initio diei decimæquartæ ante diem feſtum Paſchatis; quia Judæi principio diei decimæquartæ Paſcha parabant, atque omnia, quæ opus erant ad diem feſtum, emebant. Atqui, quando Jeſus dixit Judæ*: quod facis, fac

VII.

Eſt & hoc plane futile. Ea enim Apoſtolorum verba in Chriſti Domini, cujus mentem aſſecuti non fuerant, ore poſita, *Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum*, de die feſtivo præſenti jamque incœpto intelligi ab ipſis potuere, non de futuro. Quandoquidem hac ipſa decurrente die prima azymorum, emi licite poterant, quæ ad victum erant neceſſaria, ut expreſſe habetur in Exod. c. 12. v. 16. *Dies prima erit ſancta, atque ſolennis, & dies ſeptima eadem feſtivitate ve-* ne-

Digitized by Google

faс citius, *quidam Diſcipulorum putarunt, quod dixiſſet ei Jeſus*: eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum. *Igitur facta eſt cœna initio diei decimæquartæ, die integra ante Judæos. Alias ſi cœna facta eſſet die feſto a lege ſtatuto, inſulſa, & barda eſſet omnino opinio illa Diſcipulorum; quandoquidem putabant Jeſum dixiſſe Judæ, ut emeret ea,*

nerabilis; nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veſcendum pertinent. Imo & alia poterant Apoſtoli ſibi comparare, quibus *Deum hoc ipſo die feſto colere poſſent*, ut explicat D. Thomas lect. 5. in cap. 13. Joannis. Quæ omnia Judas nefariẹ Magiſtri ſui traditioni intentus, anticipato emere neglexiſſet, atque parare.

quæ opus erant ad diem feſtum; cum certo ſcire deberent, uſque ad illud tempus omnia parata, atque empta eſſe debere, quæ neceſſe erant ad Paſcha *celebrandum*.

VIII.

Quid pluribus opus eſt? Aperte aſſerit S. Joannes Chriſtum celebraſſe Paſcha *ante Judæos die integra. Ait quippe cap.* 13. 1. *&* 2. Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo . . . . & cœna facta, cum, &c. *Quibus verbis apertiſsime dicit, Chriſtum feciſſe ultimam cœnam ante diem feſtum* Paſchatis, *neque ulla interpretatione opus eſt. Sed & hunc apertiſſimum, & luce clariorem textum*

VIII.

Certo certius eſt, Joannem aſſerentem, Chriſtum *ante diem feſtum Paſchæ* cœnam celebraſſe ſuam, de naturali die locutum eſſe, a media nocte incœpturo; non de die ſolemni ſacro, atque feſtivo, primo ſcilicet azymorum, qui a primis veſperis exordium duxerat, dum hæc ipſa cœpta eſt cœna. Alias cum Matthæo, Marco, & Luca conciliari omnino non poterit. Quandoquidem tres illi id factum diſertiſſime

tum pro ſuo ſyſtemate trahere conantur Theologi adverſæ partis defenſores. Obſervant enim illi apud Judæos triplex dierum genus olim in uſu fuiſſe, uti & nunc apud Christianos, quemadmodum ex pleriſque Scripturarum locis, pleriſque argumentis probari poſſe hoc triplex dierum genus, optime obſervat Pererius in c. 1. Geneſeos. Quorum unum vocatur dies Legalis, ſive ſacer, alterum dies Naturalis, & tertium dies Artificialis. Dies Legalis ducebatur a veſpera ad veſperam: Dies naturalis incipiebat a media nocte, & ad aliam mediam noctem deſinebat; & dies artificialis ab ortu Solis in ortum ducebatur. Quibus poſitis ajunt, S. Joannem innuere duntaxat, Chriſtum egiſſe ultimam cœnam ante diem artificialem Paſchæ, *ab aurora initium habentem, & ante diem pariter naturalem Paſcha a media nocte incipientem. Sed hoc merum effugium eſt, & inventum inane. Etenim dies naturalis,* ſime dicunt a Chriſto Domino, ipſo ſolenni, atque feſtivo Paſchali die, *primo* ſcilicet *azymorum*. Quare non eſt hoc merum a Latinis Theologis excogitatum effugium, ut Græcus diſputator effutit, ſed neceſſarium prorſus interpretamentum, ut ſua omnibus Euangeliorum Scriptoribus veritas conſtet. Ecquis vero ſibi fingat, in ſolennitatibus, diebuſque feſtis recenſendis, atque notandis, locum habere non potuiſſe etiam naturales dies? Ex quo enim illa dierum diſtinctio in ſacros, & naturales, apud Judæos recepta erat, ut eſt modo in Eccleſia Chriſtiana (quod ultro, citroque conceditur) tam potuit Joannes diem naturalem, in Paſchate, aliove quocunque feſto notando uſurpare, quam modo in Eccleſia uſurpemus. Sciebat equidem Joannes diem Paſchæ ſolennem ſacrum, atque feſtivum apud Judæos jam cœpiſſe, ut objicitur; at illud quoque

lis, ſcie-

lis, & artificialis nullum locum habent in diebus feſtis. Enimvero, amabo, quando illud mihi triplex dierum genus attulerunt, nonne dixerunt, diem ſacrum habere locum in feſtivitatibus, & incipere a veſpera ad veſperam? Quo poſito, quis unquam ſibi perſuadere poteſt, S. Joannem Euangeliſtam fuiſse ita ignarum, ut neſciret Paſcha *incæptum jam fuiſse a veſpera; aut ſi ſciret, ut de facto optime ſciebat, dixiſse nondum incæptum fuiſse* Paſcha, *quando Jeſus fecerat ultimam cœnam? Sed ego nullo modo poſſum intelligere, quomodo S. Joannes ſciens* Paſcha *fuiſse a Judæis celebratum, feſtivitatemque* Paſchatis *fuiſse incæptam, dixerit*, ante diem feſtum Paſchæ. *Certo certius eſt, illum qui attente conſideraverit verba Joannis, & diſtinctiones haſce Theologorum, talia nunquam poſſe concoquere. Ejuſdem divini oraculi alii aliam ſolutionem proferunt, qui de die ipſo ſacro Joannem ita locutum* con-ſciebat, non cœpiſſe apud eoſdem naturalem. Atque ita utrumque pro arbitrio diem ſua in narratione potuit adnotare.

Hæc ſi minus reſponſio placet, haud ita moroſi ſumus, quin aliam demus ex abundanti; quæ paulo antea num. 6. ex D. Joannis Chryſoſtomi, & Theophylacti ſententia, data eſt: Joannem ſcilicet, ubi Chriſtum cœnam ſuam celebraſſe ait *ante diem feſtum Paſchæ*, diem illum intellexiſſe, quo Judæi anno illo intempeſtive celebrarunt; non illum, qui erat ex lege Moſaica prefinitus, quem Chriſtus ſancte, religioſeque ſervavit.

Cæterum ludit operam, pugnatq; cum larvis Theologus Græcus, dum obſcuros Latinæ Eccleſiæ Theologos aliquos inſectatur, qui memorata Joannis verba, *ante diem feſtum Paſcha* ſic accipi volunt, quaſi diceret, *in anteriori, ſeu priori parte diei feſti*; ut vel ſic de eadem omnino

 die

contendunt, ut tamen ea voce, quæ in græco textu extat, πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, *hoc eſt* pridie Paſchatis, *primam diei ſacri* P*aſchatis partem intellexerit : & πρὸ τῆς ἑορτῆς poſuerit dilectus Diſcipulus pro* ἐν τῷ προεορτίῳ, *quod nimirum ita feſtum præcedit, ut tamen ſit feſti pars, videlicet prior. Sed hæc ſunt tricæ, & ſophiſmata inania, rudes, indigeſtæque obſervationes. Et auctor hujus reſponſionis demonſtrat parum callere linguam Græcam, & nec minimam quidem habere cognitionem : quoniam præpoſitio* πρὸ *cum genitivo idem ſonat ac* ante *apud latinos, ita ut* πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα *proprie transferri deberet,* ante diem feſtum Paſchæ, *ut optime fecit D. Hieronymus linguæ græcæ apprime gnarus. Quod ſpectat ad vocem* προεόρτιος, *falſiſſimum eſt illud eſſe, quod ita feſtum præcedit, ut tamen ſit feſti pars, videlicet prior. Imo* τὸ προεόρτιος *nullam connexionem habet cum* τῷ ἑορτῇ. *Si quis vero propriam ſignificationem ſcire velit vocis* προεόρτιος, *conſulat Jacobum Tuſanum in ſuo Lexic. Græcolatin., & Henricum Stephanum in ſuo Theſauro linguæ Græcæ, ubi inveniet, quod* προεόρτιος *proprie interpretatur dies* antecedens feſtum.

die Euangeliſtæ omnes locuti intelligantur: cum prima azymorum veſpera, de qua locuti ſunt Matthæus, Marcus, & Lucas, dum *primam azymorum* dixere *diem*, ipſa ſit pars prior, ſeu anterior diei feſti, de quo locutus eſt Joannes. Operam, inquam, ludit, cum nemo noſtrum unus fuerit, qui coactam illam Joannis explicationem neceſſariam duxerit, ut cum cæteris Euangeliorum Scriptoribus conciliari commode poſſit.

IX.

Digitized by Google

IX.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

Chriſtus conſecravit in fermentato.

Cum in antecedentibus ſatis ſuperque demonſtraverimus, Chriſtum celebraſſe Paſcha *ſuum die integra ante Judaicum; neceſſario ſequitur, Euchariſtiæ Sacramentum in pane fermentato celebraſſe; quia Judæis initio diei decimaquartæ fas. erat panes fermentatos manducare. Præterquamquod uſus azymorum a* Paſchate *tantum incipiebat, quæ ob id ipſum* prima dies azymorum *vocabatur: Sed Jeſus celebravit* Paſcha *ſuum ante Judaicum, ut luculenter demonſtravimus: ergo non comedit. Majorem nemo unus negaverit; hoc enim habetur expreſſe in Exodo cap.* 12. 15. Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicunque comederit fermentum,

peri-

IX.

Nil mirum foret, ſi ex falſa, erroneaque doctrina falſum, & erroneum ſequeretur Corollarium; Chriſtum ſcilicet in fermentato, non in azymo conſecraſſe. Quanquam nec hoc quidem ex ea falſa doctrina ſequitur, etſi eam poneremus eſſe veriſſimam. Quia ſi Chriſtus mortis ſuæ præſcius, aut alia forte ratione ductus, Paſchatis celebrationem, Agnique Paſchalis manducationem antevertiſſet, perinde panis azymi comeſtionem, ſine qua Agni eſus eſſe non poterat, anteoccupaſſet; ad eum ſane modum, quo qui Paſchatis celebrationem differre in menſem alterum cogebantur, azymorum quoque comeſtionem pari ratione differebant, ut plenus, & integer ſtaret ſacri Paſchatis ritus. Ita jubente Domino Numer. cap. 9. v. 10. *Homo, qui fuerit immundus ſuper anima, vel in via procul in gente veſtra, faciet Phaſe*

Do-

Digitized by Google

peribit anima illa de Iſrael, a primo die uſque ad diem ſeptimum. *Ergo in die primo incipiebant eſſe azyma, quando ſcilicet fermentum non licebat habere in domo ſua. Sciendum inſuper, quod placentæ infermentatæ, ſeu azyma, comparandæ, & faciendæ erant initio diei decimæquartæ, ſeu ſub finem diei decimæ tertiæ: ergo cum Chriſtus comederit* P*aſcha die decimatertia, non comedit azyma, quia eo ipſo die incipiebant comparare illa.*

Domino in menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis, & lactucis agreſtibus comedent illud.

X.

Verum ſi ſacros Euangeliſtas conſuluerimus, inveniemus Chriſtum celebraſſe Sacroſanctam Euchariſtiam in pane fermentato. Ajunt quippe Chriſtum conſecraſſe ἄρτῳ, quod idem eſt ac ſi dicerent pane fermentato. Ἄρτος *enim proprie ſignificat* panem fermentatum, *& Scriptura quando ait ἄρτον ſimpliciter, vult ſignificare* panem fermentatum; *quando vero vult azyma ſignificare, appellat ἄρτος ἄζυμος, ſive ἄζυμα. Ergo ex ipſa ſacra Scriptura evinci poteſt, Chriſtum in fermentato conſecraſſe.*

X.

Quanquam audacior videri poſſim, ſi Latinus homo Græcum Theologum græci vocabuli vim, poteſtatemque docere velim; fidenter tamen affirmo, ἄρτον generatim, & univerſe panem ſignificare quemcunque, ſeu fermentatum, ſeu azymum, ac ſine fermento: nec eſſe omnino neceſſe, ut quoties in græco textu legimus ἄρτον, ſine addito ἄζυμον, panem ſemper fermentatum intelligamus. Exemplo ſit cap. Lucæ 24. ubi fertur duorum diſcipulorum hiſtoria euntium in Emmaus, tertia Paſchatis die; narraturque

XI.   v.30.

v. 30. quo pacto *Jeſus accepit panem, & benedixit, & fregit, & porrigebat illis*: & v. 35. quo pacto etiam Diſcipuli illi *cognoverunt eum in fractione panis*: vocabulum ἄρτος ſemel & iterum in græco textu nude, ac ſimpliciter legitur, ſine additione ἄζυμος, quanquam certo certius ſit, panem hunc non fuiſſe fermentatum, ſed azymum; cum ea die, quæ tertia inter paſchales erat, fermentatum panem edere, aut etiam ſervare in domibus non liceret. Lucæ cap. 24. verſ. 30. λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. Et v. 35. καὶ ὡς ἐγνώσθη ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

XI.

Quibus addiderim & aliam rationem minime contemnendam, qua ſuaderi poteſt non fuiſſe conveniens ut Chriſtus in pane azymo conſecraret corpus ſuum: quia ſcilicet non foret bona analogia corporis Chriſti cum pane azymo. Corpus ſiquidem Chriſti fuit, & eſt perfectiſſimum; at panis azymus eſt imperfectus panis: Igitur non eſt bona analogia corporis Chriſti cum pane azymo. Deinde panis azymus eſt panis afflictionis, *ut legitur Deuter. cap.* 16. 3. Septem diebus comedetis abſque fermento afflictionis panem: *At corpus Chriſti eſt illud*

quod

XI.

Facti alicujus rationes congruentes, & ex analogia petitæ novi, & veteris Teſtamenti, elumbes ſunt, atque futiles, niſi factum aliunde probatum maneat certiſſimis documentis. Quanquam ſi peractæ a Chriſto Domino conſecrationis, ſeu in fermentato, ſeu in azymo, rationes ex congruenti petitas audire lubeat, longe admodum plures a Latinis Theologis proferuntur pro celebratione in azymo, quam pro celebratione in fermentato proferantur a Græcis. Quarum vel hæc una cæteris omnibus præ-

ſtat,

Digitized by Google

quod lætificat homines ; ergo non bene conveniunt.

ſtat, quod fermentatum ſymbolum ſit vetuſtatis, malitiæ, & nequitiæ; azyma vero ſymbolum ſinceritatis, & veritatis. Juxta illud Apoſt. 1. ad Corinth. cap. 5. v. 8. *Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis.* Neque obſtat, quod azyma *panis afflictionis* vocetur Deuter. 16. v. 3. Præteritæ quippe afflictionis panis eſt dictus, non præſentis: quia, ut ibidem exponitur, *in afflictione* primum comeſtus eſt a Judæis, dum ex Ægypto cum ingenti pavore ſunt egreſſi: quod ad panem Euchariſticum per analogiam non incongrue trahi poteſt: quem Apoſtoli de Judæ traditione, deque proxima Chriſti Domini morte admoniti, ingentique pavore concuſſi, *in afflictione* comederunt.

XII.

Momenta, quibus nititur ſyſtema adverſariorum, refelluntur.

Chriſtus celebravit Paſcha *prima die azymorum, quando Judæi mactabant agnum paſchalem, & comedebant* : *Ergo Chriſtus non antevertit celebrationem* Paſchatis. *Ad probandum antecedens afferunt textum trium Evangeliſtarum. Ait quippe S. Lucas c. 22. 7.* Venit autem pri-

XII.

Etſi præſentis temporis verbum *venit*, italice *viene*, de die, vel anno dictum *appropinquare* ſignificet: præterito tamen tempore dictum *venit*, italice *è venuto*, ut eſt apud Lucam, non appropinquare diem ſignificat, ſed advenisse re ipſa. Nec officit exemplum ex Matthæo c. 21. *Cum appropinquaret Jeſus Jeroſolymis, & veniſſet Bethphage*, ubi τὸ *veniſſet* idem ſonat atque *appropinquaſ-*

prima dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. *Et* miſit Petrum, & Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus. *S. Matth. c.* 26. 17. Prima autem die azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? *& S. Marcus cap.* 14. 12. Et primo die azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli, quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha? *Ergo, inquiunt, prima die azymorum fecit Jeſus Paſcha. Fateor quidem hac divina oracula primo intuitu inſolubilia videri; ſed qui attente conſideraverit, facile ab illis ſe expediet. Et quidem quod attinet ad S. Lucam, ſine ullo negotio reſpondemus. Dico igitur, quod quando S. Lucas ait*, veniſſe primam diem azymorum, *quando Diſcipuli acceſſerunt ad Jeſum, & interrogarunt de celebratione Paſchatis, non revera intelligitur de facto quaſſet*: non officit, inquam, quia ibi non de die, vel anno dicitur, quod ſimpliciter venerit, ſed de Chriſto, quod ad Bethphage, ſeu ad vicinia Bethphage venerit. Appropinquare autem Bethphage, & venire ad vicinia Bethphage, idem ſonant.

Sed age, verbum *venit* etiam præteriti temporis *appropinquaſſe* quandoque ſignificet, ac non ſemper *adventaſſe re ipſa*: eaque D. Lucæ loquendi formula, *venit autem prima dies azymorum*, vario ſenſu abſolute, ac per ſe ſe accipi poſſit; ratio tamen poſtulat, ut cum eandem ibi D. Lucas narret hiſtoriam, eandemque diem notet, quam & narrant, & notant Matthæus, & Marcus, eodem ſenſu locutus & ipſe ſit. Porro adveniſſe reipſa primam azymorum diem, ac non tantum appropinquaſſe, duo illi aperte ſignificant, dum ajunt, *primo azymorum die* Diſcipulos de parando Paſcha-

facto primam diem azymorum veniſſe, ſed appropinquaſse. Hocque gratis non dico: Verbum enim venire *plerumque idem ſonat ac* appropinquare. *Quod ut melius intelligatur, dabo exemplum petitum ex Euangeliſta Matthæo. Ait enim ſacer Euangeliſta cap. 21. 1.* Cum appropinquaſſent Jeroſolymis, & veniſſent Bethphage, tunc Jeſus miſit duos Diſcipulos, &c. *Plerique autem Doctiſſimi Viri opinantur Jeſum revera non veniſse Bethphage, ſed appropinquaſse, nixi oraculo alterius Euangeliſtæ, Lucæ ſcilicet, qui cap. 19. 29. ſic ait:* Et factum eſt, cum appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem, qui vocatur Oliveti, miſit duos Diſcipulos ſuos, &c. *Sic igitur per verbum* veniſſe, appropinquaſſe *potius ſignificare voluiſse S. Matthæum. Ne quis vero gratis id a me dici putet, conſulat Exercitationem* 49. *eruditiſſimi, doctiſſimique P. Hiacynthi Serry Doctoris Sorbonici, ex qua allatum exemplum ſumpſi. His ita poſitis, dico pariter Lucam per verbum* veniſſe *ſignificare voluiſſe primam diem azymorum* appropinquaſſe. *Quod uſitatiſſimum eſt etiam per id tempus. Multi enim Sabbato ſancto dicere ſolent,* venit tandem Paſcha: *& tamen nondum de facto venit, ſed ſignificare volunt jam appropinquaſse.*

chate Chriſtum interrogaſſe.

XIII.

Data reſponſione oraculi D. Lucæ, veniendum nunc eſt ad ſolutionem oraculorum duorum Euangeliſtarum, Matthæi ſcilicet, & Marci; quæ quidem non ita de facili diſſolvi poſſunt: conabimur ta-

men

XIII.

Falſum omnino eſt, primam azymorum diem ſacram incepiſſe a ſecundis veſperis diei decimætertiæ primi menſis; idque merito Graveſonius negat, negantque quotquot hac in

re

Digitized by Google

men & illa meliori modo diſſolvere. Ut rite intelligantur ſacri illi textus, in memoriam revocandum eſt triplex illud dierum genus ſuperius a nobis allatum, quod apud Judæos in uſu fuit. Nam quando Matthæus, Lucas, & Marcus aſſerunt Chriſtum celebraſſe cum Diſcipulis ſuis Paſcha primo azymorum die, non intelligunt primo die azymorum naturali, aut artificiali, ſed ſacro, ſive legali, quemadmodum omnes pene Theologi confitentur, præcipue vero doctiſſimus, & celebris Hiacynthus Serry Exercitatione 50. de Chriſto, ejuſque Virgine Matre, *& doctiſſimus Hiacynthus Amat de Graveſon Diſſert.* 19. *Primus autem dies azymorum ſacer incipiebat a ſecundis veſperis diei decimætertiæ. Unde dico Diſcipulos acceſſiſſe ad Jeſum initio diei decimæ quartæ, & tunc Jeſum celebraſſe Paſcha, die integra ante legalem; quia agnus paſchalis ab Hebræis comedi debebat juxta legis præceptum* re aliquid ſapiunt. Imo certo certius eſt, incepiſſe a ſecundis veſperis Lunæ decimæquartæ, quæ cum primis veſperis diei decimæquintæ coincideret. Diſertiſſima Levitici verba ſunt cap. 23. verſ. 5. & 6. *Menſe primo quartadecima die menſis ad veſperam Phaſe Domini eſt, & quintadecima die menſis hujus ſolennitas azymorum Domini eſt.*

Quod autem in oppoſitum fit argumentum ad hominem, puro putoque laborat æquivoco, orto ex falſa intelligentia meridiei, qui veſperam præceſſit primę diei azymorum. Certe cum prima ſacra dies azymorum a veſpera ſecunda diei decimæquartæ inciperet; meridies veſperam illam præcedens, dici non poteſt meridies diei decimæquartæ; meridies enim diei ſuæ initium non præcedit, ſed ſubſequitur. Unde dum dixit Graveſonius, dicuntque cum illo ferme omnes Interpretes, Petrum, & Joannem a Domino miſſos

ptum ſub fine diei decimæ quartæ. Hac porro via nos expedimus ab illis divinis oraculis, in quibus Theologi adverſi ſyſtematis vindices delicias faciunt. Verum duo opponit in dicta Diſſertatione allatæ noſtræ reſponſioni doctiſſimus P. Graveſon. Negat primo loco primam diem azymorum incipere a primis veſperis diei decimæ quartæ, aſſerit autem incipere a ſecundis veſperis diei decimæquartæ menſis Niſan. Sed prætermittens plurimas alias rationes, quibus probare luculenter poſſem, primam diem azymorum incipere a primis veſperis diei decimæquartæ; eiſdem illius verbis, &, ut inquiunt, argumento ad hominem *vincere illum volo. Aſſerit quippe pag. 42. ille auctor Petrum, & Joannem miſſos fuiſſe ad parandum Paſcha hora circiter prima poſt meridiem exeuntis diei decimæquartæ. Sed quando Petrus, & Joannes miſſi ſunt ad parandum Paſcha, erat prima dies azymorum, ut affir-*

ſos eſſe hora circiter prima poſt meridiem, meridiem non intelligunt diei ſacræ decimæquartæ, ſed diei naturalis, ad cujus veſperam dies ſacer incepturus erat, qui ſuum ſubinde meridiem erat habiturus die ſequenti naturali decimaquinta. Non abſimiliter dum Matthæus, & Marcus affirmant, eos Apoſtolos miſſos eſſe prima azymorum die (quæ tamen qua hora miſſi ſunt, re ipſa nondum inceperat) diem illam naturalem deſignarunt, in qua ſolennitas azymorum erat ad veſperam incœptura. Quia enim communi reputatione veſpera illa, in qua incipiebat ſolennitas azymorum, pertinebat ad diem decimamquartam præcedentem (etſi ſecundum legis diſpoſitionem ad diem decimamquintam pertineret) idcirco Matthæus, & Marcus communi loquendi formula uſi, hanc ipſam decimamquartam Lunæ diem primam azymorum

Digitized by Google

affirmant SS. Euangeliſtæ: ergo hora circiter prima poſt meridiem exeuntis diei decimaquartæ erat prima dies azymorum. Si autem hora rum diem vocaverunt; qualitatem diei potius, quam ſubſtantiam ſpectando, ut loquuntur Interpretes.

circiter prima poſt meridiem exeuntis diei decimaquartæ erat prima dies azymorum; ergo feſtivitas primæ diei azymorum non incipiebat a ſecundis veſperis diei decimaquartæ menſis Niſan. *Si vero non incipiebat a ſecundis veſperis diei decimaquartæ, incipiebat igitur a primis veſperis diei decimaquartæ. Nam cum eſset dies legalis, ſive ſacer, neque a media nocte, neque ab ortu Solis, ſed a veſpera ducebatur. Ergo reſtat reſponſio noſtra valida, atque inconcuſsa. Opponit Graveſon ſecundo loco: Non eſt veriſimile Diſcipulos Chriſti principio diei decimaquartæ ab illo poſtulaſse:* ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? *quia Diſcipuli ſciebant Paſcha celebrari, ſeu agnum paſchalem mactari, & comedi tantum debere juxta Legis præſcriptum ſub finem diei decimæ quartæ. Intempeſtiva ergo fuiſset illa Diſcipulorum interrogatio, ſi ab illis facta fuiſset initio diei decimæ quartæ. Verum miror tantum hominem talia dicere. Nam eſset intempeſtiva interrogatio Diſcipulorum, ſi Diſcipuli ſcientes agnum paſchalem immolari, & comedi debere ſub finem diei decimaquartæ, interrogaſsent Jeſum de tempore, quo Paſcha manducare vellet; ſed cum interrogaſsent de loco ubi vellet parari Paſcha, minime intempeſtiva videtur interrogatio illa Diſcipulorum. Dabo vobis exemplum: Poſsem interrogare ego Paulum Sabbato ſancto, ubi manducemus Paſcha, & tamen illa mea interrogatio non erit intempeſtiva, imo maxime opportuna erit.*

XIV.

Opponit Doctiſſimus Serry in dicta Exercit. Nulla Chriſto Domino ratio eſſe potuit, præſcriptum a lege celebrandi Paſchatis diem antevertendi. Ponamus enim, Chriſtum mortis ſuæ præſcium dignoviſſe, non poſſe ſe Judaicum Paſcha præfinito tempore celebrare, nulla ei celebrandi neceſſitas incumbebat, cum præceptum tunc non urgeret, quia ſtatuta die duntaxat obligabat. Lex quidem præcipit Numer. cap. 9. 10. ut ſi quis non poſſet ob cauſas ibi dictas Paſcha celebrare ſtatuta die, differret in menſem alterum: at nuſpiam legitur præceptum fuiſſe, ut qui ſtatuta die Paſchatis crederet ſe moriturum, celebrationem Paſchatis anteverteret. Huic difficultati reſpondemus, non quidem ex neceſſitate celebraſſe Paſcha illud Chriſtum Dominum, ſed ex libera ſua voluntate, quemadmodum multa alia fecit, ad quæ facienda nulla neceſſitas incumbebat. Chriſtus, ut erat Legis Dominus, ita ſibi faciundum

XIV.

Si Chriſtus nulla mortis imminentis neceſſitate ductus, Paſchæ celebrationem non antecepit, ut modo conceditur; multo minus eam ex libera voluntate, contra legis inſtituta, antevertiſſe dici debet, ea perbella ratione, quod legis Dominus eſſet. Quandoquidem eo dominio non eſt uſus, eoque ſe uti nolle expreſſe profeſſus eſt: *non veni ſolvere legem, ſed adimplere*. Imo non expediebat, ut eam ſolveret in capite longe maximo; ne Judæos, qui eum legis Dominum eſſe neſciebant, offenderet; iiſque criminandi occaſionem præberet, quam illi plus nimio quærebant, etiam in minimis. Deſideravit ille quidem hoc Paſcha manducare cum Diſcipulis ſuis, ut novum nobis Paſcha conderet, conſecratione corporis ſui: At quid quæſo neceſſe erat Judaicum Paſcha anticipatò contra legis præſcripta celebrare, ut

dum exiſtimavit, altiori ratione ductus, atque conſilio; ſolitamque Paſchatis diem præter legem, & inſtituta majorum, pro nutu, atque arbitrio antecepit. Poſſumus dicere etiam Chriſtum celebraſſe illud Paſcha, quia deſiderabat manducare illud una cum Diſcipulis ſuis, ut videtur ex cap. 22. 15. Lucæ: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar. *Colligitur pariter ardentiſſimum Chriſti Domini deſiderium celebrandi Paſchatis una cum Diſcipulis ex verbis Marci cap. 14. 14.* Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha manducem cum Diſcipulis meis?

ut novum hujuſmodi conderet? cum alterutrum præſtare perinde poſſet: aut novum, veteri minime comeſto, Diſcipulis condere; aut mortem ſuam differre in diem alteram: ut vel ſic modis omnibus legem impleret. Qui enim *traditus eſt, quia ipſe voluit*, traditus etiam eſt quando voluit.

XV.

Sed urget R. P. Serry: ex ipſo Euangelii textu perſpectum eſt, Apoſtolos ſponte ſua Chriſtum Dominum de celebrando hac ipſa die Paſchate compellaſſe, Matth. cap. 26. 17. Prima autem die azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: ubi vis paremus comedere tibi Paſcha? *antequam ullam mortis hac ipſa feſta die illi inferendæ notitiam haberent: id enim inter cænan-*

XV.

Indubitatum omnino eſt, Chriſti Diſcipulos eundem primo compellaſſe, atque ex eo antea quæſiiſſe, quonam eſſent ad Paſchatis preparationem ituri, quam Chriſtus eos mitteret paraturos. Planus enim, apertuſque eſt Matthæi, & Marci contextus. *Prima die azymorum*, inquit ille cap. 26. v. 17. *acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Paſ-*

Digitized by Google

nandum duntaxat illis aperuit, fore ſcilicet, ut hac ipſa nocte traderetur ad mortem. Non itaque inſtantis mortis occaſio ad præmaturam Paſchatis celebrationem adduxit. Sed hæc difficultas parum vigoris habet, ut ſyſtema noſtrum infirmet. Incertum namque omnino eſt, utrum Diſcipuli primi interrogarunt Jeſum de celebratione Paſchatis, aut Jeſus ſponte ſua miſit Diſcipulos ad parandum Paſcha. Ut eſt enim apud Matthæum, videntur Diſcipuli interrogaſſe Jeſum de celebrando Paſchate; at ex S. Luca manifeſtiſſime apparet Chriſtum Dominum ſponte ſua miſiſſe Diſcipulos, ut Paſcha pararent, cap. 22. 7. Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha, & miſit Petrum, & Joannem dicens: euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus. *In quibus nulla mentio fit de interrogatione facta a Diſcipulis Chriſto Domino. Unde cum Euangeliſtæ inter ſe non conveniant, nihil certi*

poſſu-

Paſcha? Ille vero cap. 14. v. 12. *Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli, quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces paſcha?* Idque eo ordine factum eſſe, ratio ipſa poſtulat. Si enim Chriſtus ſua primum ſponte Diſcipulos Paſcha paraturos miſiſſet, inepte prorſus, ne dicam ſtulte, eundem poſtea his verbis Diſcipuli compellaſſent: *quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* cum jam miſiſſe non ignoraſſent.

Nihil in contrarium habet Lucas, quo vel leviter innuat, Chriſtum ſponte ſua Diſcipulos non interpellatum delegaſſe: *Venit autem dies azymorum*, ait ille cap. 22. v. 7. *in qua neceſſe erat occidi Paſcha; & miſit Petrum, & Joannem dicens: euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus.* Quibus verbis factam prius Diſcipulorum interrogationem ſilet quidem, non negat tamen; ejuſque ſilentium aliorum Euangeli-

ſtarum

poſſumus affirmare. Quod autem dixit P. Serry, Diſcipulos ſcilicet interrogaſse Jeſum de Paſchate antequam ullam mortis illi inferendæ die Paſchatis notitiam haberent, falſum eſt, (dicam hoc bona venia tanti Viri.) Nam non inter cœnandum duntaxat aperuit illis mortem ſuam inſtantem, ſed ſciebant Diſcipuli biduo ante, ut colligere eſt apud Matth. cap. 26. 2. Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur. *Ergo ſciebant Diſcipuli ex tunc poſt biduum Paſcha futurum, & mortem Chriſti.*

ſtarum diſertiori narratione ſuppletur; ut in hiſtoria Euangelica fit ſæpiſſime. Indubitatum perinde eſt, Diſcipulos Chriſtum Dominum de parando Paſchate interrogaſſe, antequam ullam mortis ipſo die Paſchatis inferendæ notionem haberent. Quandoquidem poſtea duntaxat, in ipſa Paſchatis manducatione, hanc illis diem Dominus denunciavit: *Hodie*, inquiens, *in hac nocte, &c.* Quod autem illis antea dixerat verbum, *Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur*, mortem quidem inferendam indicabat, diſtinctam tamen mortis inferendæ diem non declarabat aperte: cum ſua illi perinde conſtaret veritas, ſi ſolum Paſcha intra biduum accidiſſet; traditio vero Paſchati ſucceſſiſſet, non ipſo tamen Paſchatis die primo contigiſſet.

XVI.

Opponit P. Serry. Chriſtus una cum Diſcipulis Paſcha celebravit: Si itaque celebrationis diem anteoccupavit ille, illi quoque cum illo anteoccuparunt: Sed illis nulla

XVI.

Riſum vel ab ipſis mortuis eliciet, quæ ibi affertur ratio, cur Apoſtoli, qua die Paſcha ſuum celebrabant Judæi, Chriſtumque morti tradebant, agnum

Digitized by Google

la ratio antevertendi fingi poteſt; non enim praſciebantur die Paſchatis cum Chriſto Domino morituri, qui reapſe cum illo mortui non ſunt. Cui objectioni reſpondemus, fuiſse cauſam, eandemque graviſſimam, cur Diſcipuli anteverterent celebrationem Paſchatis, etſi non fuit inſtantis mortis occaſio. Ea cauſa igitur, cur anteverterint Apoſtoli hac fuit; quia nempe, quo tempore Judai celebrare debebant Paſcha ſuum, illi jejunare debebant. Nam quo die Chriſtus mortuus eſt; Diſcipuli jejunare debebant: Atqui Chriſtus mortuus eſt quo die Judai Paſcha celebrare debebant, uti jam ſuperius demonſtravimus luculenter: Ergo Diſcipuli jejunare debebant quo die Judai Paſcha legale celebrare debebant. Major probatur. Jeſus pradixit Diſcipulos facturos jejunium cum ille moreretur: ergo fecerunt jejunium, & debuerunt jejunare; Chriſtus enim non potuit pradicere rem, qua poſtea eventu non ſit adimple-

gnum Paſchalem manducare nequiverint: quod nempe hac ipſa die deberent Diſcipuli jejunare, ob Chriſti Domini vaticinium Marci 2. *Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt in diebus illis*. Lepide profecto, atque argute! Quaſi vero iis verbis ſervandum peculiariter illa die jejunium Diſcipulis ſuis Chriſtus indixerit, aut prædixerit. Nec advertit, qui ita ratiocinatur argute, id unum his verbis prænunciaſſe Chriſtum, fore tandem, ut ipſo ſponſo morte ſublato, Diſcipuli ejus in *jejuniis, & planctu*, hoc eſt in fame, & ſiti, in ærumnis, laboribus, vigiliis, aliiſque corporis afflictionibus vitam traherent. Quod profecto non oberat, quominus quibus diebus divina lege præceptum erat, & agnum ederent, & feſtum ſolenne agerent, & ſpiritualis lætitiæ ſigna publice darent. Nec etiam advertit incautus, Apoſtolos,

pleta. Prophetia Chriſti probatur ex tribus Euangeliſtis. Ex Marc. cap. 2. 20. Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt in illis diebus. *Ex Matthæo cap.* 9. 15. Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt. *Tandem ex Luc. c.* 5. 35. Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus. *Verum præter allatam cauſam fuit & alia, cur Diſcipuli anteverterint celebrationem Paſchatis; quia nempe Diſcipuli Agnum Paſſchalem non potuiſſent comedere die a Lege ſtatuta. Etenim credibile non eſt, die decimaquarta, qua Jeſum fuiſſe crucifixum demonſtravimus, & qua Agnus Paſchalis mactari a Judæis, atque comedi debebat, potuiſſe Apoſtolos, furente adhuc Judæorum rabie, ſimul in unum convenire locum ad peragendam Paſchalem cœnam, ſeu in ſocietate Judæorum Agnum Paſchalem manducare.*

XVII.

los, ſi qua forte de cauſa a celebrando ea die Paſchate ſuo prohibiti fuiſſent, non anteoccupare celebrationem, ſed in menſem alterum differre debuiſſe. Sic enim expreſſe ſancitum eſt lib. Num. c. 9. v. 10.

Riſu, ſibiliſque nil minus digna eſt altera ratio ſubjuncta: cur qua die Chriſtus mortuus fingitur, agnum Paſchalem edere nequiverint ejus Diſcipuli: quod nempe furente adhuc Judæorum rabie, in unum locum ad agni eſum convenire non poſſent. Eccur quæſo convenire non poterant, cum quoto tempore Chriſtus jacuit in ſepulchro, perindeque fervebat Judæorum rabies, Diſcipuli ſimul eadem in domo hoſpitarentur? Ibi itaque Paſcha ſuum edere poterant a Judæorum injuriis tuti. Imo tantum abeſt, ut incuſſus Diſcipulis Judæorum timor conventum illorum præpediret, ut potius ille ipſe Judæo-

c 4 rum

Digitized by Google

rum timor eoſdem in unum congregatos cogeret commorari : juxta quod legimus Joannis cap. 20. v. 19. *Erant Diſcipuli in unum congregati propter metum Judæorum.*

XVII.

Urget Doctiſſimus Serry. Si Chriſtus, ut erat Legis Dominus, ſtatutam Paſchatis celebrationem pro nutu, atque arbitrio antecepiſset, Judæi offenſionem paſſi eſſent, & inſtaurandæ in illum criminationis occaſionem arripuiſſent, cum illos res ipſa latere non poſſet. Deinde Paterfamilias, ad quem Chriſtus Diſcipulos miſerat, quique cœnaculum ſuum ad celebrandum Paſcha Jeſu commodavit die non legitima, accuſatus fuiſſet apud Judæorum Principes, & nullo pacto potuiſſet ſe excuſare. Verum nos reſpondemus: Res ipſa Judæos latere potuit: adeoque inſtaurandæ in illum criminationis occaſionem non arripuerunt. Nam nemo unus ſcivit Chriſtum antevertiſſe Paſcha, præter Chriſti Diſcipulos, & Patremfamilias. Paterfamilias id Judæis revelare non potuit, quia

XVII.

Vis oppoſiti argumenti hac una imaginaria conſideratione nequaquam eliditur. Quidni enim & paterfamilias, & Judas Traditor factam a Chriſto Domino ſacrilegam legis Moſaicæ violationem Judæis, eorumque principibus denunciaſſent; quanquam fuiſſet uterque ſceleris ſocius, atque affinis; ille quidem ſui cœnaculi commodatione, aut locatione, iſte ſumpta intempeſtive cum Chriſto D. cæteriſque Diſcipulis refectione? Quandoquidem petita prius delicti ſocialiter admiſſi impunitate, (quam illis Judæorum principes ultro citroque, uti pœnitentibus, ac bene meritis conceſſiſſent) ſat bene ſibi, rebuſque ſuis conſuluiſſent, ne & ipſi debitas cum Chriſto Domino, ejuſque Diſcipulis pœnas luerent. Quæ vero ibi

quia occaſionem Judæi arripuiſſent criminationis in illum conſtituendæ, quod cœnaculum ſuum præbuiſſet celebrationi illi non legitimæ. Neque Diſcipuli id facere potuerunt, præter unum Judam, qui pariter legem tranſgreſſus erat. Quia ſi Judæi hoc ſciviſſent, haberent aliquam cauſam, etſi futilem, & inanem, Chriſtum crucifigendi, cum e contra Chriſtus Dominus ſine ulla cauſa vel minima mori deberet.

ibi ſubjungitur perbella conſideratio, Judæos ſcilicet cauſam aliquam, futilem tamen, & inanem, habituros fuiſſe crucifigendi Chriſtum, ſi quam ille feciſſe dicitur legis Moſaicæ violationem reſciviſſent; an non potius evincit, Chriſtum Dominum legem re ipſa violare noluiſſe, quam Judæos factam ab eo legis violationem neſciiſſe? Qui enim ſine cauſa vel minima debebat mori, nullam profecto vel minimam crucifixionis ſuæ cauſam dare debuit; imo ab omni non modò malo, ſed & ſpecie mali debuit abſtinere: ne Judæis in omnem criminandi occaſionem intentis malam de ſe ſuſpicionem ingereret.

XVIII.

Opponit R. P. Serry: Agnus Paſchalis mactandus erat in templo, nec comedi omnino poterat, niſi ſanguine ejus ad altare a ſacerdotibus ſparſo, & adipe combuſto. Deuter. 16. 5. Non poteris immolare Phaſe in qualibet urbium tuarum, ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet no-

XVIII.

Spiſſus hic cubat error, atque hactenus inauditus. Nemo enim quod ſciam negavit unquam, agnum Paſchalem, quo ex tempore Jeroſolymæ templum extructum eſt, in eo ſolo immolari debuiſſe. Ecquis enim locus ille eſt, *quem elegit Dominus Deus, ut habitet nomen ejus ibi*, extra

nomen ejus ibi. *Si Chriſtus antevertiſſet, Agnum non immolatum comediſſet, adeoque Legis Moſaicæ ſummam violaſset; imo ne Paſcha quidem comediſſe putandus eſſet. Sed nos negamus Agnum Paſchalem mactandum fuiſse in Templo; quia Judæi omnia illa quæ fecerunt Patres eorum in comeſtione Agni Paſchalis exeuntes de Ægypto, facere & ipſi debebant, ut præcipitur cap. 12. 24. & 25. Exodi.* Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi, & filiis tuis uſque in æternum: cumque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis, ut pollicitus eſt, obſervabitis cæremonias iſtas. *Atqui Judæi exeuntes de Ægypto immolarunt Agnum Paſchalem per familias ſuas, ut eodem cap. v. 21. apparet:* Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe. *Ergo Agnus Paſchalis non immolari debebat a Sacerdotibus in Templo.*

quem agnum immolari vetuerat Deus, Deuter. 16. v. 5. & 6. niſi hoc ipſum Jeroſolymæ templum, quod ædificari tandem juſſit Deus, *ut eſſet nomen ejus ibi?* 3. Reg. cap. 8. v. 16. Quod uſque adeo certum eſt, ut & ipſi Judæi in ſui nunc Paſchatis celebratione agnum Paſchalem ea maxime ratione non edant, quod everſo Jeroſolymæ templo, ſuiſque orbati ſacerdotibus, eundem immolare ultra non poſſint loco ſibi a Deo O. M. præfinito.

Neque objicere juvat, Moyſem Judæos ex Ægypto egredientes alloquentem dixiſſe Exod. 12. v. 21. *Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate phaſe*: quaſi animalis, ſeu agni immolatio fieri in privatis domibus poſſet. Ecquis enim ita bardus eſt, ut neſciat, id a Moyſe dictum, quo tempore necdum erat templum exſtructum, nec in eo poſitum tabernaculum; mandatum

XIX.

vero

Digitized by Google

vero de facienda *in Domo Domini*, ſeu in Templo agni immolatione, ad poſterum tempus, dum ſcilicet exſtructum eſſet, datum fuiſſe?

XIX.

Sed dato etiam, quod Agnus Paſchalis immolari deberet in Templo, nihil inde contra nos concludi poteſt. Nam ſi ex eo quod Agnus non fuerit in Templo immolatus, concludit Doctiſſimus P. Serry, Chriſtum ne Paſcha quidem manducaſſe, poſſum & ego concludere, Jeſum non manducaſse Paſcha, etſi cœnam fecerit ultimam, quo die Judæi Agnum Paſchalem mactabant. Nam ſecundum ſyſtema P. Serry prima dies Azymorum incipiebat a ſecundis Veſperis diei decimæquartæ; Atqui Diſcipuli acceſserunt ad Chriſtum prima die azymorum, ut teſtantur ſacri Euangeliſtæ; ergo Diſcipuli aut in ſecundis veſperis, aut poſt diem decimamquartam acceſserunt ad Jeſum: Si autem acceſserunt, & miſſi ſunt ad parandum Paſcha initio diei decimæquartæ, Agnum non immolatum comedit Chriſtus; quia illa hora non potuerunt parare Agnum immolatum: nam tempus præfixum, quo mactari Agnus Paſchalis debebat, jam effluxerat; quia Agnus Paſchalis immolari debebat ante horam poſt meridiem ſextam. Prima autem

XIX.

Eodem hic laboratur æquivoco, quo laboratum eſt ſupra num. 13. in explicatione *Meridiei, qui veſperam præceſſit prima die azymorum*: quod cum jam a nobis ſublatum ſit, illud jam reſtat evidentiſſimum, Diſcipulos opportuno tempore miſſos eſſe, ut paſchalem agnum parare, atque immolare commode poſſent; cum hora de meridie circiter prima ſint miſſi, non ſexta, ut fingere libet; immolatio vero agni ab hora de meridie tertia uſque ad ſextam ſoleret fieri, ut ad veſperam edi poſſet.

tem dies Azymorum incipiebat poſt horam ſextam pomeridianam. Unde cum Diſcipuli miſſi ſint poſt horam ſextam pomeridianam, non potuerunt Agnum immolatum parare. Ergo etiam ſecundum ſyſtema R. P. Serry, Chriſtus non manducavit Paſcha, quia manducavit Agnum non immolatum.

XX.

Opponit tandem R. P. Serry. Dato, quod Chriſtus comeſtionem Agni Paſchalis anteverterit, in azymo tamen conſecravit ſacroſanctam Euchariſtiam. Si enim Chriſtus mortis ſuæ præſcius Paſchatis celebrationem anteoccupavit, pari quoque ratione azymorum comeſtionem antevertit: cum comeſtio Azymorum Paſchalis ritus pars magna eſset; nec niſi cum panibus azymis, atque lactucis Agnus Paſchalis comedendus eſset. Liquet id exemplo diſertiſſimo. Si cui enim forte fortuna contingeret, Paſchatis celebrationem differre in menſem alterum, in menſem quoque alterum comeſtionem azymorum differebat, ut non niſi cum azymis Paſcha comederet. Diſerte admodum loquitur Lex in Num. cap. 9. 10. Homo, qui

XX.

Si ſic eſt, ut modo fingitur, ſi inquam Chriſtus Dominus agni comeſtionem antevertens, non perinde azymorum eſum antevertit, ſed in fermentato cœnam egit, quod non eſſet azyma præparatum; legem itaque violavit, hoc ipſum diſtricte, ac etiam ſub maledicto vetantem: imo nec Paſcha Judaicum vere celebraſſe cenſendus erit; cum azymorum comeſtio, quam is fingitur omiſiſſe, Paſchalis ritus pars magna eſſet, a lege Moſaica diſerte præſcripta, ac definita. Quæ duo haud ſatis ſcio an ſalva religione a quoquam concedi poſſint. Quare ne ea de Chriſto Domino ſiniſtra opinio cujuſquam inſideat animo, id pro certo concludendum, ſtatuendumque,

Digitized by Google

qui fuerit immundus ſuper anima, aut in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino in menſe ſecundo quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis, & lactucis agreſtibus comedet illud. *Si ergo Chriſtus vice verſa Paſchatis celebrationem præoccupaſſet, azymorum quoque comeſtionem prævertiſſet: Atque ita Chriſtus in azymis celebraſſe convincitur. Sed reſpondemus facile. Chriſtus enim celebravit Paſcha in primis veſperis diei decimaquartæ, die Jovis ſcilicet: Sed tunc non erant in promptu placentæ infermentatæ; tunc enim incipiebant illas Judæi comparare: Ergo Chriſtus non potuit manducare azyma, quia nondum comparata erant.*

que, Chriſtum Dominum, ſi quo caſu Paſchalis agni comeſtionem antevertiſſet, azymorum quoque comeſtionem anteverſurum fuiſſe, ne eo in caſu peccaret in legem, quam ſe religioſe ſemper impleturum declaraverat: *non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Matth. 5. v. 17. Neque enim Chriſtum a legis violatione excuſaſſet, quod qua die Paſcha præmature celebraſſe fingitur, præparatæ non eſſent placentæ infermentatæ. Quandoquidem ad eas ſibi parandas lex obligabat, ſi quo forte caſu in aliud tempus; quo illæ in promptu non eſſent, Paſchatis celebrationem transferre contigiſſet; ut habetur lib. Num. cap. 9. v. 10.

XXI.

Cenſura in Græcum Theologum diſtricta Corollarium.

Cæterum mirari mihi ſubiit, Græco Theologo, ut ſuam illam, de anticipata a Chriſto Domino Paſcha-

Digitized by Google

tis celebratione, ſententiam novis pigmentis obduceret, in mentem non veniſſe ſpecioſam illam allegoricam rationem, ingenioſamque Gerardi Voſſii Conſiderationem, qua hoc idem ſyſtema adſtruere ſibi viſus eſt Diſſert. de Tempore Paſſionis §.4. in qua etiam nonnulli e noſtris delicias faciunt. Quod nempe anticipata, ut Græci volunt, a Chriſto Domino Paſchatis celebratione, conſequens ſit, eum ad Primas Paſchatis veſperas fuiſſe mortuum: atque ita factum (quod utriuſque Teſtamenti analogia poſtulare videbatur) ut qua die typicus Agnus a Judæis mactandus erat, verus Agnus in cruce mactatus fuerit ab iiſdem; atque ita veritas egregie typo reſponderit. Gratulor tamen maxime, quod ſpecioſa illa Voſſii Conſideratione captus non fuerit Græcus noſter; quæ ſi penitius expendatur, non admodum urgere deprehenditur. Rationes enim illæ allegoricæ, ex typorum cum veritate conſonantia petitæ, rem quidem, ſi fiat, congruentem oſtendunt, factam nihilominus non evincunt. Cum veritatem typo in omnibus, ac per omnia reſpondere neceſſe non ſit, in minutis potiſſimum circunſtantiis, & adjunctis. Alias vix ullam veteris Teſtamenti figuram impletam haberemus in novo. Satis ergo in præſenti veritas typo reſpondet, ſi in hac ipſa feſtivitate Paſchali, qua typicus Agnus mactandus, edenduſque erat, Chriſtus verus Agnus in cruce fuerit immolatus, etſi non eadem feſtivæ diei hora utriuſque mactatio facta ſit. Typicus enim ante primas Paſchatis veſperas, hora poſt meridiem tertia, ac Sole jam ad occaſum inclinante mactari ſolitus erat, & Sole prorſus occiduo manducari debebat, ut eſt apud Joſephum lib. 7. de bell. Jud. c. 17. Verus autem Agnus Chriſtus Dominus hora diei

quaſi

Digitized by Google

quaſi ſexta, ſeu ad meridiem in crucem eſt actus, & hora ejuſdem nona extinctus.

Si quis tamen ſtrictiorem veritatis cum figura, Chriſti cum Agno typico analogiam, & conſonantiam velit, non unam, ſed duplicem dabimus. Dicemuſque, Chriſtum Dominum hac ipſa prima Paſchatis veſpera, qua typicus Agnus immolabatur, & edebatur, ad mortem fuiſſe traditum a diſcipulo proditore, fuiſſe comprehenſum, funibus ligatum, raptumque ad tribunal; atque ita jam tunc cœpiſſe mactari, & quodammodo mori: etſi poſthac tantum in crucem ſit actus, atque in illa extinctus. Aut certe reponemus, Chriſtum Dominum mactationis ſuæ tempus aliquantulum protraxiſſe, ut vel hoc pacto ſignificaret, figuram ad finem tandem eſſe perductam; veritatemque ſupra figuram ipſam permanſuram, & duraturam; legique veteri novam tandem ſucceſſiſſe: cujus idcirco novus Agnus non veteri prorſus ritu, ſed quodammodo novo immolabatur in cruce.

His itaque longe miſſis, ſeu myſticis, ſeu propriis, ac litteralibus rationibus, quas omnes & futiles, & vanas oſtendimus; illud certiſſime concludendum, Chriſtum Dominum Paſcha ſuum, definita per legem die, celebraſſe, nulloque pacto anteoccupaſſe.

Fuit illa certa ſemper, conſtans, & indubitata utriuſque olim Eccleſiæ ſententia, cujus nobis teſtes locupletiſſimi ſunt, Tertull. lib. contra Judæos c. 9. Origenes Homil. 23. in Numeros, Cyrillus Jeroſolymitanus Catecheſi 13. Euſebius Cæſarienſis lib. 10. Demonſtrationis Euangelicæ cap. 6. Joannes Chryſoſtomus Homil. 82. in Joannem, Epiphanius hæreſi 30. Hieronymus in cap. 26. Matthæi, Leo Magnus ſerm. 7. de Paſſione. A qua quidem conſtanti priorum omnium

Digitized by Google

mnium ſæculorum ſententia deflectere velle, per ſpeciem unius, alteriuſve Scripturarum Oraculi, & quidem male detorti, & in abſonum ſenſum inflexi, haud ſatis ſcio, an non audacioris conſilii ſit. Quid etiam, quod in ea prægravi Controverſia, de certo celebrandi Chriſtiani Paſchatis die, quæ a ſecundo Chriſtiani nominis ſæculo, univerſam Eccleſiam per annos amplius trecentos exercuit, Aſiaticis Luna 14. Martii unà cum Judæis celebrandum contendentibus, & Chriſti (quod ita celebraſſet) exemplo ſententiam tuentibus; nullus Sanctorum Patrum, ac Romanorum Pontificum inventus eſt unquam, qui Chriſtum Luna 14. cum Judæis re ipſa celebraſſe negaverit; ſpecioſumque illud Aſiaticorum fundamentum falſi convicerit; ſed aliis longe multis quæſitis momentis Quartodecimanos impugnarunt. Adeo ſcilicet in univerſa Eccleſia, cum Latina, tum Græca, illud certum, indubitatumque habebatur, Chriſtum Dominum Luna decimaquarta ad ſecundam veſperam unà cum Judæis Paſcha Judaicum celebraſſe. Alias tam expeditam diruendi præcipui Quartodecimanorum fundamenti viam minime neglexiſſent. Quæ ſane conſideratio Theologum omnem, cui non omnino frons periit, continere in officio ſola poſſet, ne quid muſſitet in oppoſitum, neve novas de poſtremo Chriſti Domini Paſchate opiniones, quas tota retro damnavit antiquitas, tueri præſumat, atque defendere.

Iis attendant velim nonnulli Romanæ Communionis Theologi recentiores, qui ea, quam hactenus impugnavimus, de anticipato a Chriſto Domino Judaici Paſchatis tempore, ſententia plus nimio delectati, ac veluti faſcinati, conſecutionem inde eliciunt multo periculoſiorem: Chriſtum ſcilicet Judaicum

Paſcha

Paſcha minime celebraſſe; Agnumque, & azyma minime comediſſe; ſed ritu Judaico plane neglecto, Euchariſticam duntaxat cœnam inſtituiſſe, corpuſque ſuum, & ſanguinem ſub myſticis ſymbolis ſumendum Apoſtolis tradidiſſe. Conſecutionem illam ex falſo principio, etſi gratis admitteretur, via nulla, ratione nulla fluentem damnat Eccleſia Catholica in ſacris precum officiis; Judaicum Paſcha, Agnum nimirum, & azyma a Chriſto in ultima cœna comeſtum affirmans: *Noctis recolitur cœna noviſſima, qua Chriſtus creditur agnum, & azyma dediſſe fratribus juxta legitima priſcis indulta patribus. Poſt agnum typicum expletis epulis, corpus Dominicum datum Diſcipulis, ſic totum omnibus, quod totum ſingulis, ejus fatemur manibus.* Damnat Concilium Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. *Chriſtus*, inquiens, *in cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, celebrato veteri Paſcha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat, novum inſtituit Paſcha.* Damnat conſtans, & firma Patrum Traditio, Origenis Tract. 35. in Matthæum, S. Joannis Chryſoſtomi Homil. 82. in Joann. S. Hieronymi in cap. 26. Matthæi, S. Auguſtini Epiſt. 86. S. Epiphanii hæreſi 30. Cyrilli, Theodoreti, Euſebii, Bedæ, aliorumque a D. Thoma laudatorum in Catena aurea ad cap. 22. Lucæ v. 15. A qua quidem Traditione nemo Patrum abſceſſit, Chriſtumque Judaici Paſchatis celebrationem omiſiſſe commentus eſt.

Quod enim a nupero novi illius ſyſtematis defenſore jactatum initio fuerat, D. Petrum Alexandrinum, in Præfatione Chronici Paſchalis, ſeu Alexandrini, nuperrime a *Carolo du Cange* publicati, illud idem acerrime propugnaſſe; veterumque Patrum, Clementis Alexandrini, Apollinaris Hieropolitani, Hippolyti

Por-

Digitized by Google

Portuenſis auctoritate confirmaſſe: id inquam ſibilis, & riſu ab eruditis univerſis exceptum eſt: quibus certo liquet, Præfationis illius, ex variis variorum Scriptorum centonibus conſarcinatæ, auctorem non eſſe, nec eſſe poſſe Magnum illum Petrum Alexandrinum, anno 311. Martyrio functum; cum Scriptores laudet, variaque geſta narret, ætate illa longe poſteriora: Prolata vero illic Clementis, Apollinaris, Hippolyti teſtimonia ſola referentis fide niti, lubrica certe, ac plane nulla. Quibus motus Clariſſimus Chronici Publicator *Carolus du Cange*, hanc miſeræ huic laciniæ notam appinxit ad marginem, *falſa ſunt iſta*.

Quare id certo relinquitur, Patrum omnino neminem novo huic ſyſtemati ſuffragari. Patribus autem ſummo conſenſu ſtatuentibus, Chriſtum Dominum Judaicam cœnam, ſeu Agnum Paſchalem in mortis pervigilio manducaſſe, Divinaſque Scripturas in eum ſenſum interpretantibus, ingentis audaciæ, ac petulantiæ eſt, oppoſitum ſtatuere velle, ſacraſque Scripturas in contrarium ſenſum inflectere.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google